

**L Olimpiada Geograficzna
Temat D**

**PROJEKT WYCIECZKI
JEDNODNIOWEJ
- DZIEDZICTWO KULTUROWE
TRÓJWSI BESKIDZKIEJ**

Artur Iskra
klasa 2c2

II Liceum Ogólnokształcące
z Oddziałami Dwujęzycznym im. Marii Konopnickiej
w Katowicach

Pod opieką nauczyciela geografii:
mgr Katarzyna Obrochta

Spis treści

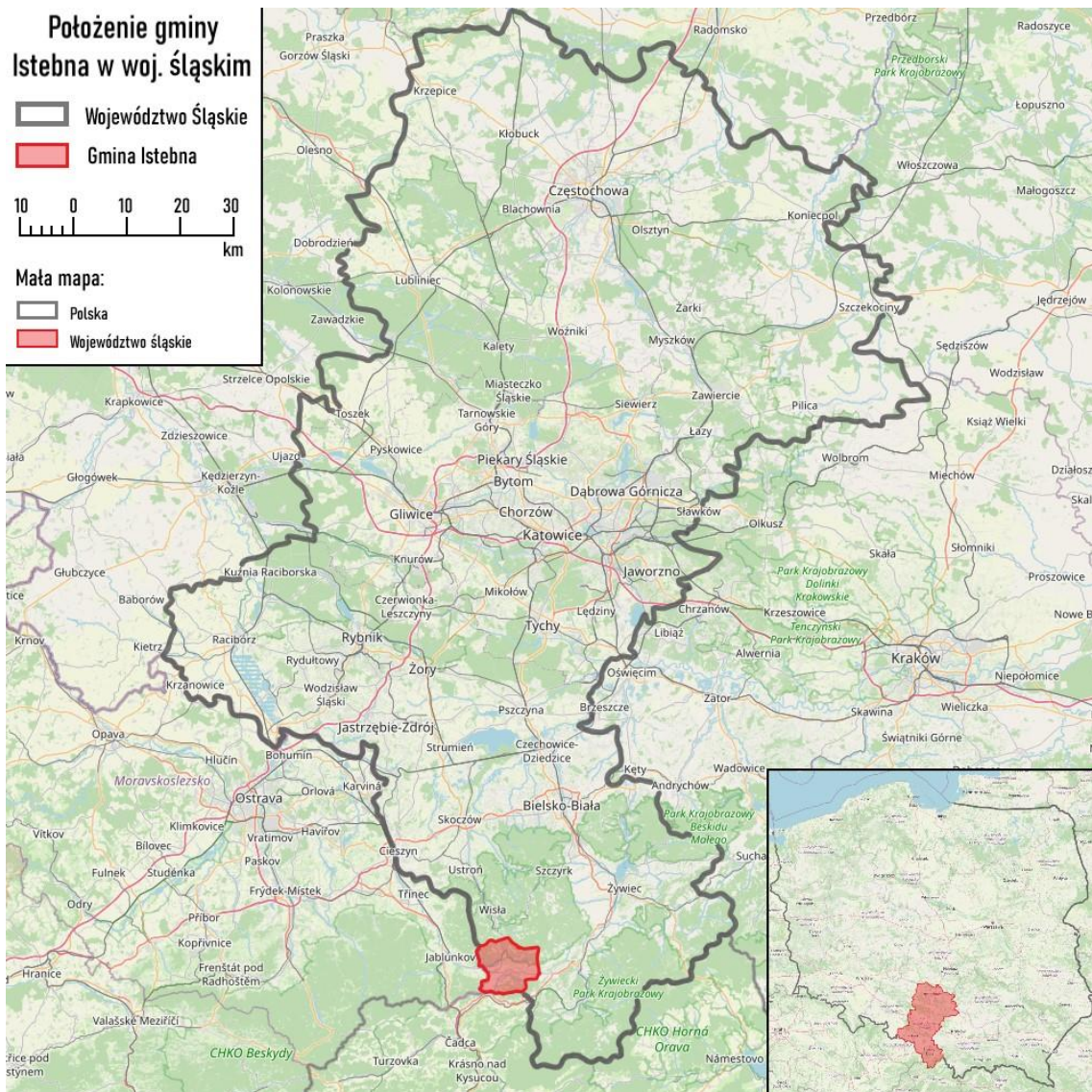
1. Wprowadzenie	3
2. Projekt wycieczki	5
2.1. Założenia ogólne	5
2.2. Plan szczegółowy	6
2.2.1. Kościół Rzymskokatolicki pod wezwaniem Dobrego Pasterza w Istebnej	7
2.2.2. Chata Kawuloka.....	11
2.2.3. Centrum Koronki Koniakowskiej	13
2.2.4. Centrum Pasterskie w Koniakowie	15
2.2.5. Karczma Świstak w Chacie na Szańcach	17
2.2.6. Góra Ochodzita	20
2.2.7. Trójstyk granic (polskiej, słowackiej i czeskiej)	24
3. Organizacja wycieczki i kosztorys	27
4. Podsumowanie.....	30
Bibliografia	31
Spis grafik.....	31
Załączniki.....	32

1. Wprowadzenie

Beskid Śląski jako region o charakterze górskim, położony w znacznej mierze na terenie województwa śląskiego, stanowi ostoję góralskiej kultury – której koncentracja przypada na południową część terenów naszego kraju. Przybyła tu w X w., z oddalonego o prawie tysiąc kilometrów Półwyspu Bałkańskiego ludność wołoska, wprowadziła swoje zwyczaje. W późniejszym okresie czasu podlegały one wpływom mieszkańców Górnego Śląska, co spowodowało, że na obszarze Beskidu Śląskiego ukształtowała się unikatowa kultura.

Charakterystyczny styl życia, zwyczaje, tradycyjne stroje czy kuchnia, pozwalają stwierdzić, że obszar ten jest interesujący pod względem dziedzictwa kulturowego. Dodatkowo część z tych tradycji, jest kultywowana po dziś dzień, co daje nam możliwość jej poznania. Idealnym miejscem mogącym nam pomóc w zaznajomieniu się z dziedzictwem kulturowym górali śląskich, może być gmina Istebna, zwana również Trójwsią Beskidzką. Położone w niej muzea, zabytki, karczmy z lokalnym jedzeniem oraz inne miejsca ważne historycznie, pozwalają uzyskać pełny obraz społeczności tego regionu.

W opracowanej trasie wycieczki, starałem się przedstawić bogactwo kulturowe wybranego obszaru, zarówno pod kątem religijnym, jak i kulinarnym czy muzycznym oraz przedstawić tradycje i zwyczaje kultywowane przez społeczność lokalną. W celu przedstawienia planu wycieczki posłużyłem się materiałami kartograficznymi oraz samodzielnie wykonaną dokumentacją fotograficzną. Przeprowadziłem wiele ciekawych rozmów z mieszkańcami gminy Istebna oraz sprawdziłem informacje potrzebne do organizacji przedsięwzięcia od strony technicznej.

Mapa 1. Położenie gminy Istebna na mapie województwa śląskiego.
(*openstreetmap.com*)

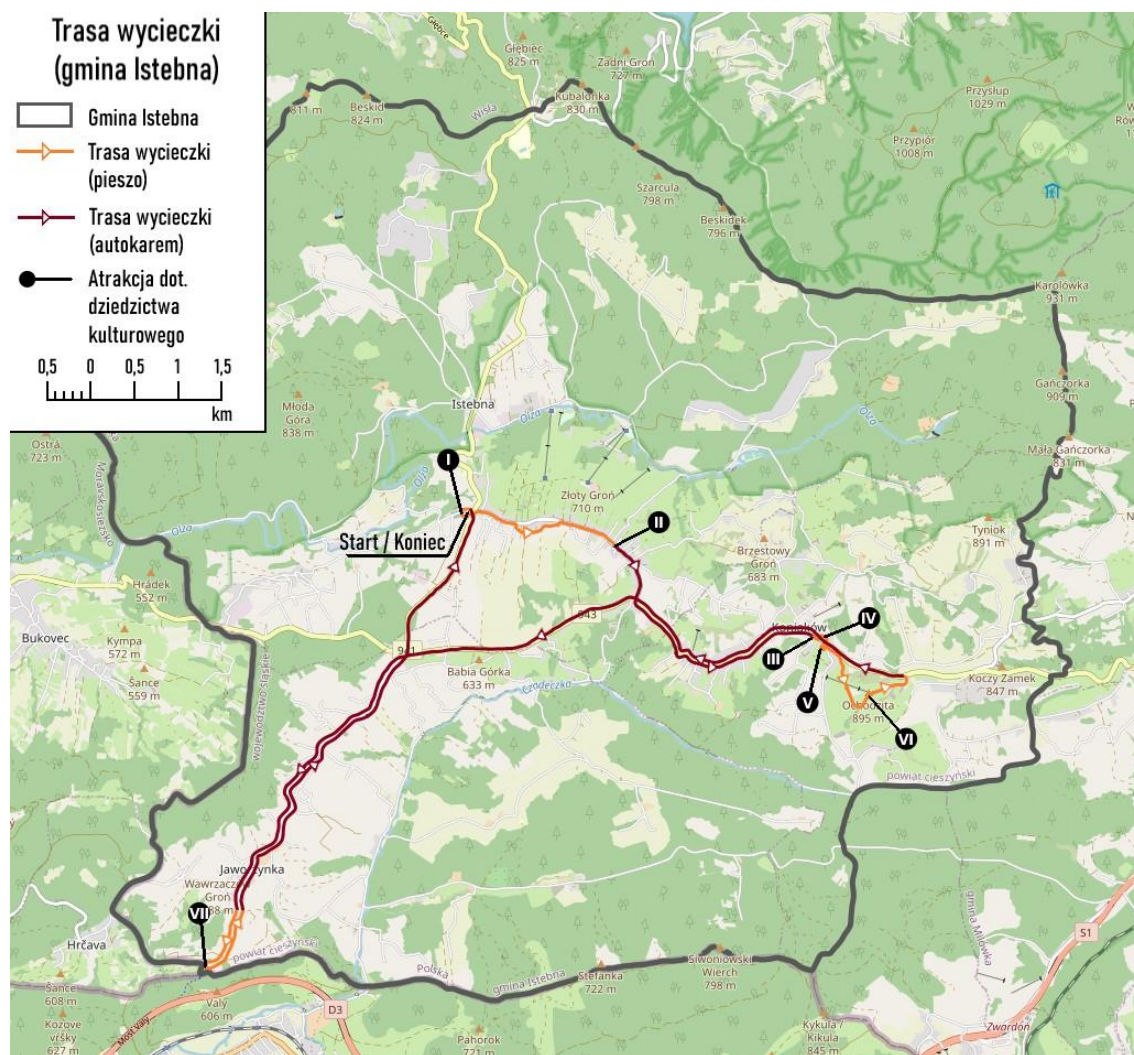
2. Projekt wycieczki

2.1. Założenia ogólne

Jednodniowa wycieczka przedstawiająca dziedzictwo kulturowe na obszarze gminy Istebna obejmie swym zasięgiem wszystkie miejscowości wchodzące w jej skład, czyli Koniaków, Jaworzynkę oraz samą Istebną. Cały czas zwiedzania (pobytu) na terenie gminy przewidziany jest na ok. 9 godzin. W tym czasie uczniowie wraz z nauczycielami, dla których przewidziana jest wycieczka będą przemieszczać się pieszo oraz z pomocą wynajętego autobusu, który ze względu na nieefektywną komunikację zbiorową, spore odległości między atrakcjami (lub/i górskie ukształtowanie terenu), wydaje się najlepszym sposobem przemieszczania się.

Trasa wycieczki będzie obejmować siedem głównych punktów. Zaproponowałem interesujące muzea, ponadto obiekt sakralny oraz kulinarny. Ze względu na wyjątkową atrakcyjność przyrodniczą i krajobrazową tego obszaru trasa wycieczki obejmuje też miejsca położone na świeżym powietrzu, mające również znaczenie kulturowe i historyczne. W trakcie wycieczki przewidziane są również dwie przerwy na odpoczynek i posiłki.

2.2. Plan szczegółowy

Mapa 2. Trasa wycieczki w obszarze gminy Istebna (*openstreetmap.com*)

Istnieje także możliwość prześledzenia trasy wycieczki w wersji interaktywnej mapy, znajdującej się w załączniku nr 1.

Miejsce startu: Park im. Pawła Stalmacha, Istebna Centrum, zbiórka godz. 8:50

Wycieczkę rozpoczynamy w parku im. Pawła Stalmacha – działacza społecznego, dziennikarza i publicysty działającego na jego rodzimym Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku. Jego pomnik odnajdziemy po drugiej stronie drogi prowadzącej do kościoła. Kawałek bliżej w podobnym miejscu znajduje się także tablica pamiątkowa na cześć Jerzego Kukuczki – wybitnego himalaisty, którego rodzina pochodziła z Istebnej. Sam niewielki park natomiast o powierzchni ok. 0,1 ha został wyremontowany w 2021 roku¹,

¹ <https://www.istebna.eu/turysta/news/park-im-pawoa-stalmacha-otwarty>

a sfinansowany został w 70% ze środków Programu Interreg Polska-Słowacja². Przy parku znajdziemy również Gminny Ośrodek Kultury (obecnie w remoncie) i Punkt Informacji Turystycznej czynny w godzinach 8:00-16:00 (poniedziałek-piątek) i 9:00-15:00 (sobota, tylko od maja do września i w ferie zimowe).

Przejście pod Kościół, czas: >5 min (80 m)

2.2.1. Kościół Rzymskokatolicki pod wezwaniem Dobrego Pasterza w Istebnej

Godz. 9:00

Czas zwiedzania: 20 min

Opis: Murowany kościół został wybudowany w latach 1792-1794. Zastąpił on obiekt drewniany, który stanął w tym samym miejscu w 1720 roku. Wcześniej istebnianie zmuszeni byli uczęszczać na msze do Jabłonkowa oddalonego o ok. 11 kilometrów i obecnie znajdującego się po stronie czeskiej. Dopiero postać przybyłego na te tereny misjonarza Leopolda Tempesa, sprawującego od 1716 roku we wsi msze pod gołym niebem przyniosła zmiany i zmotywowała lokalną ludność do wzniesienia obiektu sakralnego. Z budową kościoła związane są takie postacie jak Ludwik Konarzewski senior (1885-1954 r.) – twórca ołtarza oraz Jan Wałach (1884-1979 r.) – malarz i grafik pochodzący z Istebnej, który jest twórcą m. in. obrazu Chrystusa Dobrego Pasterza. Kościół jest bogato przyozdobiony. Zarówno ściany, jak i sklepienia są pokryte malowidłami, przedstawiającymi sceny Hołdu Chrystusa Króla oraz Sądu Ostatecznego. Można więc na nich odnaleźć postacie Czterech Ewangelistów, św. Piotra, św. Cecylii, Maryi i Chrystusa. Oprócz tego w kościele znajdują się m. in. obrazy Drogi Krzyżowej Maksymiliana Kolbego, św. Teresy od Dzieciątka Jezus, a także rzeźba św. Józefa.

² Program Interreg Polska-Słowacja – program wsparcia finansowego obszaru pogranicza polsko-słowackiego, działającego na rzecz ochrony i rozwoju dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, zrównoważenia transportu transgranicznego i rozwoju edukacji transgranicznej. Środki na te cele pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. (źródło: <https://pl.plsk.eu/o-programie>)

Przy okazji należy wspomnieć o dużej religijności górali, która dla lokalnej ludności jest bardzo ważną częścią kultury. Wątki religijne wpłynęły na znaczącą część góralskiej sztuki czy literatury. Religia jest także podstawą wartości społecznych oraz częściowo tutejszych obrzędów i obyczajów. Dzięki jej kultywowaniu powstały piękne miejsca modlitwy na terenie Trójwsi. Znajdziemy tutaj oprócz wspomnianego powyżej np. kościół drewniany w Istebnej-Stecówce i kościół św. Bartłomieja w Koniakowie.

Fot. 1. Kościół Rzymskokatolicki góra. Dobrego Pasterza w Istebnej.

Fot. 2. Kościół Rzymskokatolicki Pw. Dobrego Pasterza w Istebnej – wnętrze.

Przejdziecie pieszo do Chaty Kawuloka, czas: 40 min (1,9 km)

Spod kościoła wycieczka udaje się pieszo do Izby Regionalnej (tzw. Chaty Kawuloka) znajdującej się w Istebnej-Wojtosze. Kierując się w stronę Koniakowa możemy w oddali zobaczyć Ochodzitą, którą odwiedzimy w dalszej części wycieczki. Po przejściu 550 m i dotarciu do przysiółka Kubale możemy na chwilę skręcić w prawo

w boczną uliczkę (przy budynku nr 106), wzdłuż której odnajdziemy stare drewniane chaty i pomieszczenia gospodarcze, reprezentujące dawne budownictwo. Następnie wychodzimy z powrotem na drogę główną. Od tego miejsca do Chaty pozostaje jeszcze do pokonania ok. 650 metrów.

Mapa 3. Trasa wycieczki – przysiółki Kubale, Michałki, Haratyki, Kohuty
A – Kościół pw. Dobrego Pasterza w Istebnej, B – Chata Kawuloka

2.2.2. Chata Kawuloka

Godz. 10:00

Czas zwiedzania: 75 min

Opis: Ten stary dom wybudowany w 1863 r. stanowi istny wehikuł czasu. Cały obiekt składa się w sumie z czterech pomieszczeń, przy tym stanowi jednak jedną dużą wystawę. Ukazuje ona dawne wyposażenie i wystrój chat góralskich – meble, stare sprzęty użytku codziennego, ale i również lokalne instrumenty muzyczne tj. gajdy, róg pasterski, fujara, okaryna, piszczołka. To klimatyczne miejsce, było przed laty własnością Jana Kawuloka (1899-1976 r.) – folklorysty, muzyka, propagatora lokalnej kultury, w której się wychował. Od niego też pochodzi nazwa chaty. Co ciekawe, obiekt ten znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego.

Obecnie po śmierci córki pana Kawuloka (Zuzanny Kawulok) pełną opiekę nad obiektem sprawuje Janusz Macoszek. Udostępnia zwiedzającym chatę oraz znajdujące

się w niej przedmioty (w tym instrumenty), pełni też rolę przewodnika, opowiadając przy tym zabawne historie, związane z dawnym góralskim życiem. Osobiście udało mi się porozmawiać z panem Macoszkiem – jest on bardzo pogodnym człowiekiem, który z pasją dzieli się swoją wiedzą i krzewi regionalną kulturę.

Fot. 3. Chata Kawuloka.

Fot. 4. Chata Kawuloka – wnętrze.

Fot. 5. Chata Kawuloka – wnętrze.

W czas zwiedzania chaty wliczona jest również 30 minutowa przerwa na odpoczynek oraz posiłek – własny prowiant. Przed obiektem pod niewielkim zadaszeniem znajdują się ławki, na których cała 30 osobowa grupa będzie mogła spocząć.

Przejazd autobusem do centrum Koniakowa, czas: 5 min (3,2 km)

Po przerwie, z pobliskiego parkingu wycieczka opuszcza Istebną udając się autobusem w stronę centrum Koniakowa. Droga prowadzi prawie cały czas pod górę – do wsi położonej na wysokości ok. 750 m n.p.m., pozostaje nam jeszcze 120 metrów przewyższenia. Dojeżdżając do drogi wojewódzkiej nr 943 wkraczamy na grzbiet, gdzie znajduje się centrum wsi. Ciekawostką może być to, iż grzbiet ten wchodzi w skład Wielkiego Europejskiego Działu Wodnego. Oznacza to, że poruszamy się pomiędzy zlewiskami Morza Bałtyckiego i Morza Czarnego. Oprócz koniakowskiej zabudowy możemy podziwiać coraz to lepsze widoki na otaczające nas góry – Beskid Śląski (po lewej) i Beskid Żywiecki (po prawej).

2.2.3. Centrum Koronki Koniakowskiej

Godz. 11:30

Czas zwiedzania: 25 min

Opis: Muzeum to zostało otwarte dość niedawno temu – w 2019 roku. Jego pomysłodawczynią była Lucyna Ligocka-Kohut. Do niej należy także pomysł wykonania największej koniakowskiej koronki na świecie o średnicy aż 5 metrów. W Centrum poznamy historię, sposób wykonywania i specyfikę tego typu koronki, która swoją popularność zdobywała poprzez zainteresowanie takich osobistości jak papież Jan Paweł II, czy królowa angielska Elżbieta II. Od zewnątrz miejsce to wyróżnia się na tle innych budynków poprzez namalowane na ścianach koronki i mozaikę przedstawiającą koronczarki. Sama koronka koniakowska została w 2017 roku wpisana na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego.

Koronka Koniakowska jest wyjątkowym przykładem kultury tego regionu. Jest niepowtarzalna i tylko wyłącznie tutaj – w Trójwsi, możemy poznać sposób jej wytwarzania. Od innych rodzajów koronek wyróżnia się ona brakiem jakiegokolwiek wzorników, co skutkuje tym, iż każda powstała koronka jest jedyną w swoim rodzaju. Można powiedzieć, że powstanie muzeum stało się domem upamiętniającym poczynania koronczarek, które od ponad wieku, kultywują naukę heklowania. Sama Pani Lucyna jest podobnie jak Janusz Macoszek, zafascynowana kulturą ludową, propaguje ten lokalny zwyczaj (razem z innymi koronczarkami) na miejscu w muzeum.

Fot. 6. Centrum Koronki Koniakowskiej.

Fot. 7. Centrum Koronki Koniakowskiej – wnętrze.

Fot. 8. Centrum Koronki Koniakowskiej – wnętrze.

Przejdźcie pod Centrum Pasterskie, czas: 5 min (100 m)

Z Centrum Koronki Koniakowskiej wycieczka udaje się do zlokalizowanego nieopodal Centrum Pasterskiego. W tym miejscu mamy dobry punkt widokowy, gdzie można podziwiać rozległe panoramy na Beskid Śląski (m. in. masyw Baraniej Góry), Beskid Żywiecki (część słowacką w okolicach Czadcy) i Beskid Śląsko-Morawski

(położony w Czechach). Jest to spowodowane znaczną wysokością, na której się znajduje Centrum Pasterskie. Ponad wsią góruje tutaj tylko jeden szczyt – Ochodzita.

2.2.4. Centrum Pasterskie w Koniakowie

Godz. 12:00

Czas zwiedzania: 85 min

Opis: W miejscu tym odnaleźć można odpowiedź na pytanie, jak dużą rolę miało pasterstwo dla górali zamieszkujących całe Karpaty i skąd zwyczaj ten przybył na te tereny. Centrum tradycyjnie prowadzi rodzina Kohutów. Piotr Kohut – baca – prowadzi wypas ponad 1000 owiec na halach Beskidu Śląskiego i Żywieckiego. W Centrum Pasterskim można zobaczyć wystawę poświęconą wyrobom z wełny i drewna oraz całej kulturze pasterskiej. Znajdziemy tu także małą zagrodę ze zwierzętami, sklep góralski z lokalnymi wyrobami oraz „bacówkę”, w której można zakupić sery tj. oscypki, bundze, bryndzę czy korbacze.

Uczestnicy wycieczki będą mieli tutaj okazję wziąć udział w około godzinnej prelekcji, gdzie dowiedzą się na czym polega „kłaganie mleka”, czyli tradycyjny wyrób bundzu i jakie towarzyszą temu narzędzia oraz jak wyglądała i wygląda obecnie kultura pasterska na terenie Karpat. Dodatkowo będzie możliwość degustacji różnych rodzajów serów regionalnych.

Fot. 9. Centrum Pasterskie w Koniakowie.

Fot. 10. Centrum Pasterskie w Koniakowie – wystawa, miejsce prelekcji.

Fot. 11. Centrum Pasterskie w Koniakowie – wnętrze bacówki.

Przejsie do karczmy, czas: >5 min (80 m)

Grupa następnie udaje się na obiad do karczmy znajdującej się tuż obok, po drugiej stronie ulicy od Centrum Pasterskiego. Gdyby nie jednak sporej wielkości znak informujący o tym miejscu, ciężko z poziomu drogi byłoby ją wypatrzyć. Ten dość niepozorny, choć stary dom, kryje w sobie jednak aż dwie atrakcje.

2.2.5. Karczma Świstak w Chacie na Szańcach

Godz. 13:30

Czas zwiedzania: 90 min

Opis: Karczma znajduje się na najniższym poziomie chaty. Wystrój chaty nawiązuje do „stylu góralskiego”. W menu (załącznik nr 2) odnajdziemy zarówno dania nowoczesne jak i bardziej regionalne. Każdy uczestnik kupuje dania na własny koszt, mając przy tym możliwość swobodnego wyboru. Ceny za jedno danie (zupę lub inne bardziej treściwe danie główne) wahają się od 14 do 52 złotych. Nad karczmą znajduje się galeria sztuki góralskiej. Znajdują się tu liczne obrazy, koronki, rzeźby drewniane (przy okazji przedstawiona jest postać rzeźbiarza Zbigniewa Krężeloka) oraz drewniane narzędzia i instrumenty. Wstęp jest bezpłatny.

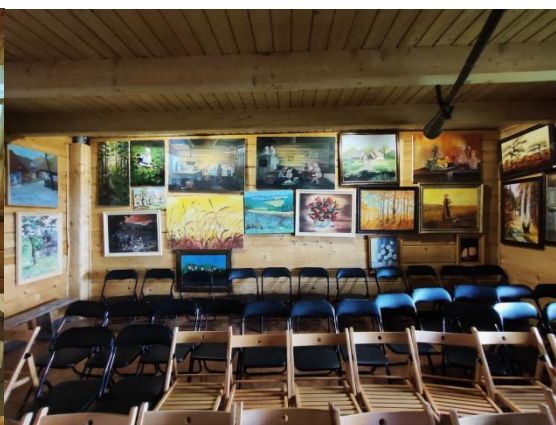
Karczmę tę mogę polecić osobiście – jadłem w niej do tej pory dwa razy i uważam, że stanowi ona świetną alternatywę dla znajdującej się niedaleko Karczmy Ochodzita. Dla mnie jest to miejsce o wiele spokojniejsze, bardziej kameralne, co dodaje temu miejscu klimatu. Dużym plusem jest również znajdująca się nad karczmą galeria. Na miejscu udało mi się zamienić parę słów z Panem Tadeuszem Rudzkim, który zarządza izbą. Jest sympatyczną i otwartą osobą. Dał mi (nieodpłatnie) krótki pokaz gry na trombicie. Co ciekawe, podczas wakacji Pan Tadeusz codziennie o zachodzie słońca grywał „koncerty” z tarasu tegoż domu. Mimo, że nie udało mi się usłyszeć żadnego z nich, z pewnością towarzyszył im niesamowity klimat wpływający na całą okolicę.

Fot. 12. Chata na Szańcach i Karczma Świstak.

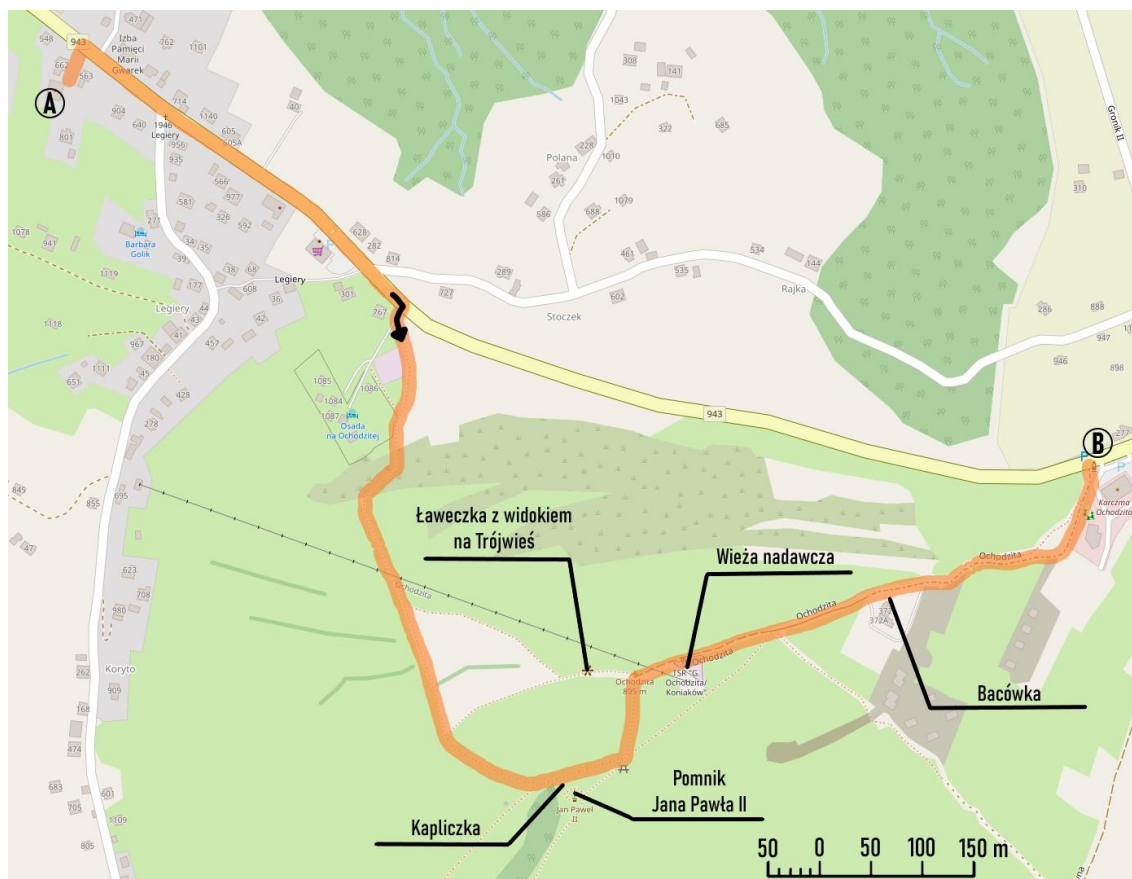
Fot. 13. Chata na Szańcach – galeria.

Fot. 14. Chata na Szańcach – galeria.

Podejście na Ochodzitę, czas: 30 min (1,1 km, przewyższenie 140 m)

W pełni sił po długiej przerwie, wycieczka rusza w kierunku Ochodzitej, a do pokonania jest dość spore podejście. Kierując się główną drogą w kierunku Lalik, tuż za końcem zabudowań, skręcamy w prawo. Na szczyt prowadzi ścieżka – mimo, że niezbyt wyraźna, nie ma ryzyka zgubienia się. W przypadku wejścia na górę po opadach deszczu (kiedy jest mokro), zalecane jest podejście drogą. Tę trasę przewidziałem do późniejszego zejścia, gdyż jest lepiej utwardzona (bezpieczniejsza).

Mapa 4. Trasa wycieczki – Ochodzita

A – Chata na Szańcach (Karczma Świstak), B – Karczma Ochodzita (parking)

2.2.6. Góra Ochodzita

Godz. 15:30

Czas zwiedzania: 20 min

Opis: Ochodzita jest zdecydowanie najważniejszym szczytem dla Koniakowa i innych pobliskich miejscowości. Wyróżnia się ona na tle innych znaczną wysokością wynoszącą 895 m n.p.m., swoim kopulastym kształtem i niewielkim zalesieniem. Z Ochodzitej rozpościerają się przede wszystkim piękne widoki na całą Trójwieś, Beskid Śląski oraz Beskid Żywiecki. Przy bardzo dobrej widoczności zobaczymy również Małą Fatrę (Słowacja), Beskid Mały, Beskid Śląsko-Morawski (Czechy), a nawet Tatry (załącznik nr 3). W obrębie szczytu znajdują się także kapliczka wybudowana w 1972 roku, pomnik Jana Pawła II wzniesiony z okazji 40 rocznicy wyboru Karola

Wojtyły na papieża oraz bacówka – w okresie letnim w okolicy wypasane są owce.

Genialna panorama zachęca do wielokrotnego odwiedzania tego miejsca o każdej widnej godzinie i porze roku. Przy tym góra związana jest silnie z lokalną ludnością poprzez kultywowane tutaj pasterstwo. Wartym zauważenia jest tutaj, że Trójwieś położona jest na obszarze o względnie mniejszej lesistości w porównaniu do otaczających ją terenów. Związane to jest bezpośrednio z działalnością człowieka – górali, którzy w celu kultywowania swoich tradycji np. wypasu owiec, byli zmuszeni do wycinki lasów. Ochodzita jest idealnym tego przykładem.

Fot. 15. Szczyt Ochodzitej.

Fot. 16. Bacówka na Ochodzitej – tablica informacyjna.

Fot. 17. Kapliczka na Ochodzitej.

Fot. 18. Panorama ze szczytu Ochodzitej w kierunku Tróws.

Zejsście z Ochodzitej pod Karczmę „Ochodzita”, czas: 15 min (500 m)

Ze szczytu wycieczka schodzi w stronę Karczmy Ochodzita, pod którą czeka na nią autobus. Zejście dystansowo i przewyższeniowo jest krótsze niż podejście, gdyż karczma znajduje się wyżej niż centrum Koniakowa.

Przejazd autobusem do Jaworzynki Trzycatek, czas: 15 min (10,1 km)

Podczas przejazdu do Jaworzynki, cały czas poruszamy się na terenie Trójwsi. Kierujemy się drogą DW943 prowadzącą przez Istebną i Jaworzynkę do granicy z Czechami.

Przeście pod Trójstyk granic, czas: 20 min (1 km)

Dotarcie pod sam Trójstyk pojazdem większym niż samochód osobowy, ze względu m. in. na szerokość drogi jest niemożliwe. Dlatego ostatni kilometr z parkingu grupa pokonuje pieszo drogą asfaltową. Z niej można podziwiać położoną nieopodal Słowację.

2.2.7. Trójstyk granic (polskiej, słowackiej i czeskiej)

Godz. 16:40

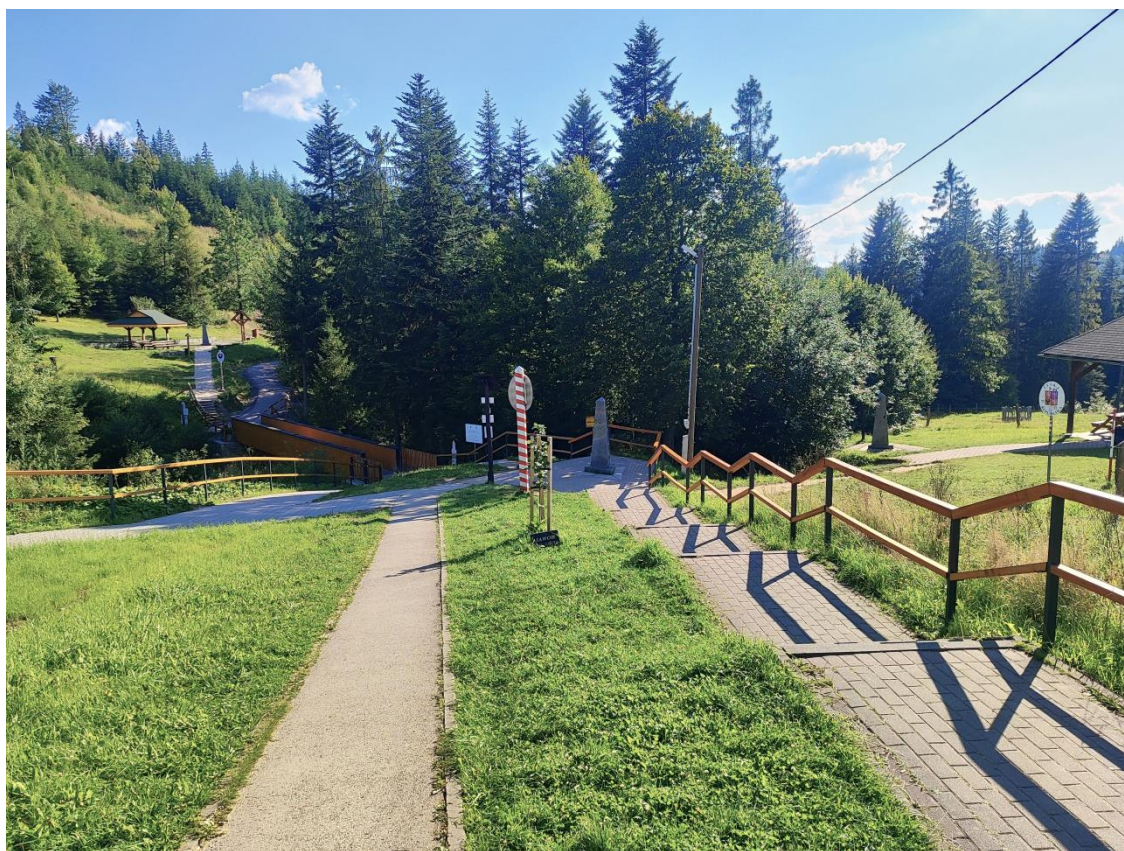
Czas zwiedzania: 45 min

Opis: Jest to jedno z sześciu takich miejsc, jakie możemy odwiedzić na terenie naszego kraju. Jednak to miejsce jest szczególne, ponieważ jest jedynym, gdzie możliwe jest (legalne) przemieszczanie się pomiędzy trzema państwami w bardzo krótkim czasie³. Powstało ono w wyniku podziału Czechosłowacji na dwa oddzielne kraje w 1993 roku. Obecnie infrastruktura turystyczna wokół tej atrakcji turystycznej jest bardzo dobrze rozbudowana. W każdym z krajów znajduje się obelisk oznajmiający w jakim kraju jesteśmy i wiata. Dodatkowo po stronie czeskiej znajdziemy bar, a po stronie polskiej małą tężnię solankową i plac zabaw.

W tym miejscu warto skupić się na podziale lokalnej ludności. Śląsk Cieszyński stanowiący jedność za czasów zaborów był w całości pod panowaniem Austrii. Po I wojnie światowej nastąpiły jednak zmiany granic, w wyniku których doszło do jego podziału. Część wschodnia przypadła dla Polski, natomiast zachodnia dla

³ Mimo, że trójstyk między Polską, Czechami i Niemcami wyznacza granicę między trzema państwami należącymi do Strefy Schengen, brakuje tutaj bliskiego i stałego połączenia między Polską i Czechami, a Niemcami. Najbliższy most, który prowadzi nad rozdzielającą je Nysą Łużycką znajduje się ok. 1,5 km od trójstyku.

Czechosłowacji. Żyjąca do tej pory bez żadnych podziałów ludność, od tego czasu została przedzielona granicą. Tym sposobem górale z Trójwsi stracili możliwość swobodnego podróżowania do najbliższego im ośrodka miejskiego – Jabłonkowa. Ciekawym przypadkiem związanym z ustalaniem tutejszych granic może być położona w Czechach Herczawa, która do 1921 roku stanowiła część Jaworzynki. Wtedy to jej mieszkańcy ze względów ekonomicznych zdecydowali się podpisać wspólnie petycję, mającą na celu przyłączenie Herczawy do Czechosłowacji. Od tego momentu stała się ona niezależną wsią.

Fot. 19. Trójstyk granic – strona polska.

Fot. 20. Atrakcje na Trójstyku.

W czas zwiedzania Trójstyku jest przewidziana również 30 minutowa przerwa na odpoczynek i posiłek - własny prowiant. Znajduje się tutaj dużo miejsca, gdzie uczestnicy wycieczki będą mogli usiąść i zregenerować się przed dalszą podróżą.

Powrót do autokaru, czas: 20 min (1 km)

Grupa, aby móc podróżować dalej autobusem, musi powrócić pieszo tą samą drogą w stronę parkingu. Tym razem przed nią widoczny jest Wawrzaczów Groń – część Jaworzynki.

Przejazd autobusem, czas 10 min (5,5 km)

Kierujemy się autobusem z powrotem w kierunku Istebnej, z której wycieczka startowała rano. Za koniec wycieczki po Trójwsi można uznać powrót pod Park im. Pawła Stalmacha.

Koniec: Park im. Pawła Stalmacha, Istebna Centrum, godz. 18:15

3. Organizacja wycieczki i kosztorys

Wycieczka ta nie powinna sprawić problemów żadnej grupie uczniów szkoły średniej oraz opiekunom, nawet o przeciętnej sprawności fizycznej. Trasa wycieczki, poza podejściem na Ochodzitą, prowadzi w całości po nawierzchniach utwardzonych. Zalecany jest jednak ubiór odpowiedni do ewentualnej zmiany warunków atmosferycznych (takich jak deszcz, wiatr, temperatura powietrza). Ważne jest również pełne i wygodne obuwie. Należy o tym poinformować uczestników wycieczki odpowiednio wcześniej, omówić także regulamin wycieczki, zasady bezpieczeństwa oraz przedstawić program planowanej wycieczki i jej kosztorys.

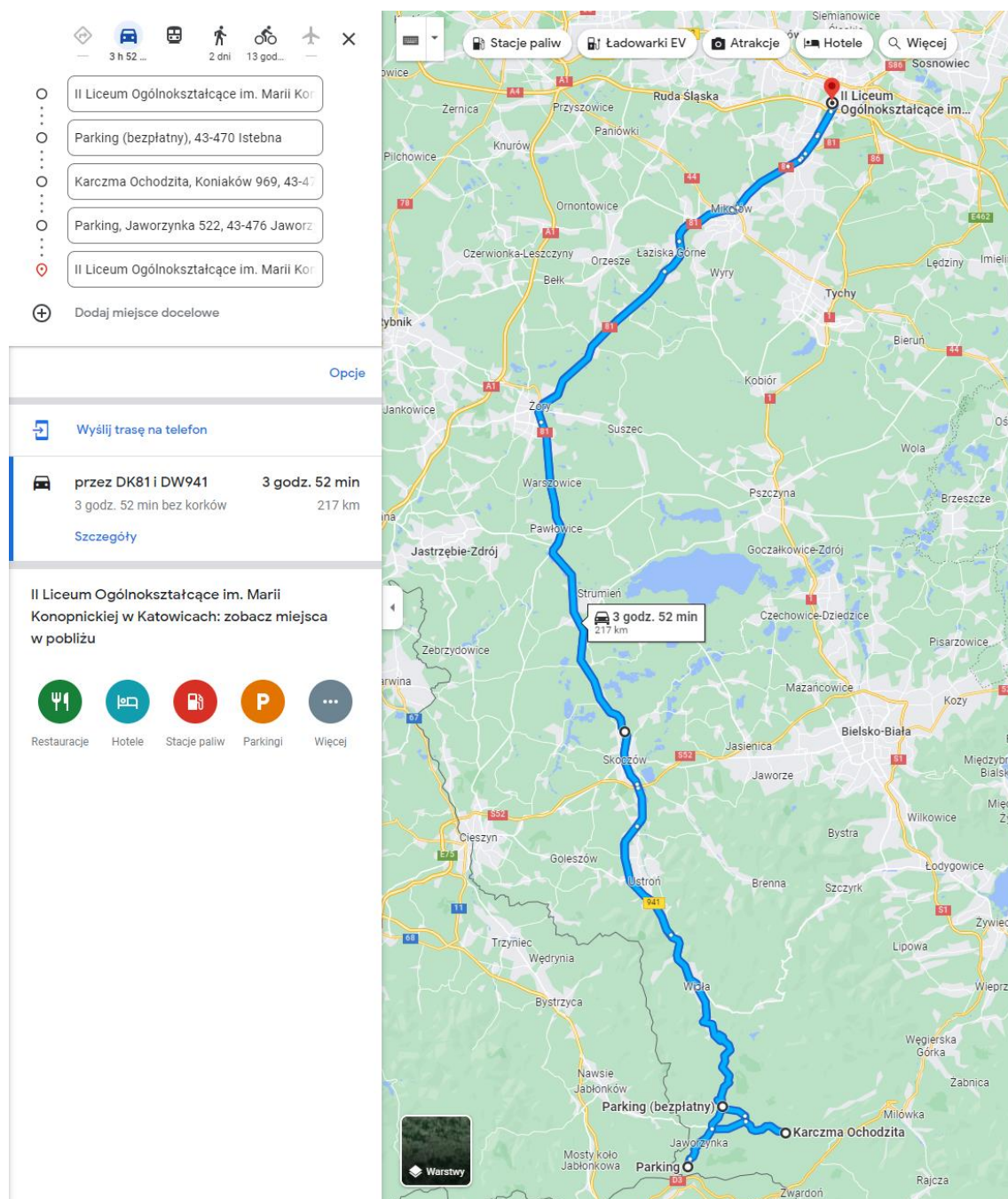
W celu odbycia udanej wycieczki występuje konieczność zapewnienia wcześniejszej rezerwacji w części atrakcji (najlepiej w pierwszej kolejności przy jej przygotowywaniu). Dotyczy to:

- Chaty Kawuloka – rezerwacja dotycząca ustalenia godziny zwiedzania ze względu na prelekcję pana Janusza Macoszka, tel. 533 556 231, adres e-mail: chatakawuloka@gmail.com
- Centrum Koronki Koniakowskiej – informacje dotyczące godziny przyjęcia grupy, tel. 535 328 291, adres e-mail: ligockakohut@gmail.com
- Centrum Pasterskiego w Koniakowie – ustalenie terminu i godziny prelekcji, tel. 694 844 840, adres e-mail: kolyba@op.pl
- Karczmy Świstak – rezerwacja miejsca dla grupy w obiekcie, tel. 509 915 812, adres e-mail: karczmaswistak@gmail.com

Poszczególne koszty związane z organizacją wycieczki zamieściłem w tabeli nr 1. Dotyczą one trzech z siedmiu odwiedzanych miejsc. Warto przy tym zauważyć, że Chacie Kawuloka i Centrum Pasterskim opłaty nie dotyczą samego wstępu do obiektu, tylko innych usług, mających na celu pomoc w zrozumieniu omawianej części kultury.

W celu oszacowania kosztów wynajmu autobusu, przyjąłem natomiast, że grupa 30 uczniów wraz z nauczycielami wyrusza spod II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Konopnickiej w Katowicach o godz. 6:30. Dystans do Istebnej wyniesie w takim przypadku 97,5 km, a na jego pokonanie będzie potrzebne ok. 2:15 h (z wliczoną krótką przerwą na toaletę). Dodając do tego, krótkie

przejazdu między atrakcjami oraz powrót do Katowic, skierowałem zapytanie do jednej z firm świadczącej usługi w zakresie przewozu osób. Przekazana mi wycena wyniosła wartość przedstawioną w tabeli.

Ryc. 1. Trasa autobusu wliczona w koszty wycieczki (*maps.google.com*)

	Atrakcje	Cena	Cena od osoby	Uwagi
Atrakcje	Chata Kawuloka	300 zł	10 zł	Dotyczy prelekcji (wstęp do chaty bezpłatny)
	Centrum Koronki Koniakowskiej	300 zł	10 zł	Dotyczy biletu wstępu dla grupy, przewodnik w cenie
	Centrum Pasterskie w Koniakowie	360 zł	12 zł	Dotyczy pokazu wyrobu sera (wstęp bezpłatny)
Inne	Wynajem autobusu	1800 zł	60 zł	Koszt szacunkowy
Razem		2760 zł	92 zł	

Tab. 1. Składowe wycieczki wymagające poniesienia kosztów.

Podsumowując obliczyłem koszty wycieczki na około 92 zł od osoby. Nie wliczają się w to prywatne zakupy uczestnika wycieczki (pamiątki) oraz posiłek zamówiony w karczmie, który uczestnik wybiera samodzielnie i dostosowuje do własnych potrzeb.

4. Podsumowanie

Trójwieś Beskidzka jest zdecydowanie regionem wartym odwiedzenia. Wykazuje się on ciekawą historią, dużą oryginalnością tradycji i obrzędów kultywowanych przez tutejszą ludność, unikatowymi wytworami rękodzieła, co tworzy lokalną kulturę. Szczególnie interesujący może być dla osób, które miały niewielki kontakt z górami i „góralstwą”. A dla młodzieży szkolnej pochodzącej z Katowic i okolicy, może stanowić ciekawą lekcję uświadamiającą, jak dużą różnorodnością kulturową charakteryzują się mieszkańcy naszego województwa.

Mimo, że w założeniu wycieczka została stworzona dla grupy 30 osobowej, mogą ją osobiście polecić również dla np. rodzin z dziećmi (przy zmianie środka transportu i dojazdów do atrakcji), innym mniejszym grupom prywatnym oraz grupom zorganizowanym do 50 osób. Uważam przy tym, iż dziedzictwo kulturowe jako istotny element regionalnej tożsamości, powinno z pewnością zainteresować również osoby w innych grupach wiekowych, niż ta przedstawiona w opisanym projekcie wycieczki.

Bibliografia

1. Czerwieńska K., Odkrywając na nowo, odkrywając inaczej. Dziedzictwo kulturowe w kontekście turystyki na przykładzie współczesnego pasterstwa w Beskidzie Śląskim, Czasopismo Turystyka Kulturowa 2020 nr 6, s. 7-18
2. Grabowski K., Istebna i okolice pieszo i rowerem: miniprzewodnik turystyczny, Wydawnictwo „Compass”, Kraków 2018
3. Krop J., Istebna, Koniaków, Jaworzynka, Krajowa Agencja Wydawnicza, Katowice 1981
4. Migdal W., Golian J., Marcincak S., Kral M., Walczycka M., Domagała J., Najgebauer-Lejko D., Migdal L., Wpływ Wołochów na kulturę pasterską i kuchnię Karpat, Czasopismo Przegląd Hodowlany 2020 nr 5, t. 88
5. Nowak K., Na wołoskich rubieżach. Kolonizacja i kierunki migracji ludności wołoskiej/wałaskiej na pograniczu śląsko-kisucko-morawskim (w świetle historiografii), Czasopismo Balcanica Posnaniensia Acta et studia 2022 nr 29, s. 331-352
6. Wróblewski P., Polska i Czeska kultura na pograniczu. Wieś Jaworzynka i Herczawa w Beskidzie Śląskim dawniej i dziś, Czasopismo Nauka 2019 nr 3, s. 87-103
7. Strony internetowe (X 2023):
 - Parafia Rzymskokatolicka pw. Dobrego Pasterza w Istebnej: www.dobrypasterz-istebna.pl
 - Centrum Koronki Koniakowskiej: www.centrumkoronkikoniakowskiej.pl
 - Centrum Pasterskie w Koniakowie: www.seroscypek.pl
 - Strona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Trójwsi Beskidzkiej i Łomnej Dolnej (finansowana w ramach projektu „Konie w Beskidach”): www.trojstyk.pl
 - Projekt „Interreg Polska-Słowacja”: pl.plsk.eu
 - Portal informacji turystycznej województwa śląskiego: www.slaskie.travel

Spis grafik

Fotografie:

1. Fotografia 1, Kościół Rzymskokatolicki Pw. Dobrego Pasterza w Istebnej, materiały własne
2. Fotografia 2, Kościół Rzymskokatolicki Pw. Dobrego Pasterza w Istebnej – wnętrze, materiały własne
3. Fotografia 3, Chata Kawuloka, materiały własne
4. Fotografia 4, Chata Kawuloka – wnętrze, materiały własne
5. Fotografia 5, Chata Kawuloka – wnętrze, materiały własne
6. Fotografia 6, Centrum Koronki Koniakowskiej, materiały własne

7. Fotografia 7, Centrum Koronki Koniakowskiej – wnętrze, materiały własne
8. Fotografia 8, Centrum Koronki Koniakowskiej – wnętrze, materiały własne
9. Fotografia 9, Centrum Pasterskie w Koniakowie, materiały własne
10. Fotografia 10, Centrum Pasterskie w Koniakowie – wystawa, miejsce prelekcji, materiały własne
11. Fotografia 11, Centrum Pasterskie w Koniakowie – wnętrze baczki, materiały własne
12. Fotografia 12, Chata na Szańcach i Karczma Świstak, materiały własne
13. Fotografia 13, Chata na Szańcach – galeria, materiały własne
14. Fotografia 14, Chata na Szańcach – galeria, materiały własne
15. Fotografia 15, Szczyt Ochodziej, materiały własne
16. Fotografia 16, Baczka na Ochodziej – tablica informacyjna, materiały własne
17. Fotografia 17, Kapliczka na Ochodziej, materiały własne
18. Fotografia 18, Panorama ze szczytu Ochodziej w kierunku Trójsi, materiały własne
19. Fotografia 19, Trójstyk granic – strona polska, materiały własne
20. Fotografia 20, Atrakcje przy trójstoku, materiały własne

Ryciny:

1. Rycina 1, Trasa autobusu wliczona w koszty wycieczki, maps.google.com

Mapy:

1. Mapa 1, Położenie gminy Istebna na mapie województwa śląskiego, openstreetmap.com (legenda i zawarte w niej oznaczenia opracowane na potrzeby pracy)
2. Mapa 2, Trasa wycieczki w obszarze gminy Istebna, openstreemap.com (legenda i zawarte w niej oznaczenia opracowane na potrzeby pracy)
3. Mapa 3, Trasa wycieczki – przysiółki Kubale, Michałki, Haratyki, Kohuty, openstreetmap.com (część oznaczeń opracowanych na potrzeby pracy)
4. Mapa 4, Trasa wycieczki – Ochodzita, openstreetmap.com (część oznaczeń opracowanych na potrzeby pracy)

Tabele:

1. Tabela 1, Składowe wycieczki wymagające poniesienie kosztów, dane własne

Załączniki

1. Załącznik 1, Interaktywna mapa z przebiegiem trasy wycieczki i atrakcjami
https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1JmPNB_YcPvANb8Ux5nibaRJsitSjGfs&usp=sharing

2. Załącznik 2, Aktualne menu Karczmy Świstak, źródło: facebook.com
https://drive.google.com/file/d/1YW4q_XM4o4V60y_NWGcAMiGGEzP1il5U/view?usp=sharing
3. Załącznik 3, Panorama ze szczytu Ochodzitej (widok 360°, zasięg 120 km),
 źródło: [udeuschle.de](https://www.udeuschle.de)
[https://www.udeuschle.de/panoramas/panqueryfull.aspx?mode=newstandard&data=lon:18.95511\\$\\$\\$lat:49.54562\\$\\$\\$alt:auto\\$\\$\\$altcam:10\\$\\$\\$hialt:false\\$\\$\\$resolution:20\\$\\$\\$azimut:180\\$\\$\\$sweep:360\\$\\$\\$leftbound:0\\$\\$\\$rightbound:360\\$\\$\\$split:60\\$\\$\\$splitnr:6\\$\\$\\$tilt:-1.25\\$\\$\\$tiltsplit:false\\$\\$\\$exagg:1.2\\$\\$\\$range:120\\$\\$\\$colorcoding:false\\$\\$\\$colorcodinglimit:80\\$\\$\\$title:Zugspitze\\$\\$\\$description:\\$\\$\\$email:\\$\\$\\$language:ge\\$\\$\\$screenwidth:2560\\$\\$\\$screenheight:1392](https://www.udeuschle.de/panoramas/panqueryfull.aspx?mode=newstandard&data=lon:18.95511$$$lat:49.54562$$$alt:auto$$$altcam:10$$$hialt:false$$$resolution:20$$$azimut:180$$$sweep:360$$$leftbound:0$$$rightbound:360$$$split:60$$$splitnr:6$$$tilt:-1.25$$$tiltsplit:false$$$exagg:1.2$$$range:120$$$colorcoding:false$$$colorcodinglimit:80$$$title:Zugspitze$$$description:$$$email:$$$language:ge$$$screenwidth:2560$$$screenheight:1392)